

Politikai kis káté

ÍRTA

BOROSS MIHÁLY.

Székesfehérvárott,
. Számmer Pálnénál.

Jelige: Mindeneket megpróbáljatok s a mi jó
azt megtartsátok.

Az olvasóhoz.

Hogy az 1868. évi május 4-én tartott értekezlet folytán e megyében „fejérmegyei szabadelvű alkotmányos párt” nevezet alatt párt alakult; azt mondanom sem kell a tisztelt olvasónak, miután a párt programja közkézen forog.

E programban ki van mondva, miszerint azért egyesültünk, hogy népünket a helyzetről felvilágosítsuk s elmondjuk neki, miként épen nincs veszve minden hazánkra nézve, sőt ellenkezőleg meg van nyerve a biztos alap állami létünk teljes kifejtésére, s a kifejtés miképjéről felvilágosítsuk.

Ki van mondva az is, hogy az eszmék tisztázása végett felhasználja e párt a szó és sajtó hatalmát.

Én mint e párt egyik igénytelen tagja a sajtó hatalmát vettem igénybe, hogy rajzát adjam jelen politikai helyzetünknek s elmondjam arról saját egyéni nézetemet, a mely pártfeleim nézetével is egyez.

Nem követelem, hogy a tisztelt olvasó vakon ossza nézetemet, sőt kívánom, hogy komolyan gondolkozzék a mondottak fölött és csak ha tökéletesen meggyőződött azok alaposágáról, akkor fogadja el saját nézetéül, mert csak akkor juthatunk politikai érettségre s akkor járhatunk a politika sikamlós terén

saját lábunkon; ha nem egyes pártvezérek hangosan kiejtett szava, hanem saját meggyőződésünk vezérlete után járunk.

Azt sem akarom sem az olvasóval, sem magammal elhíttetni, hogy politikai bölcsességet lehet e kis könyvből meríteni, mert hiszen nem is akartam egyebet, mint jelen átalakulásunk főbb mozzanatait megismertetni az olvasóval. Ha ennyiben célt értem s lesznek, kik nézetemet osztják, nem hiában fáradtam s a célnak csak parányi megközelítése is új munkásságra fog serkenteni.

Fogadja e munkácskát a szíves olvasó azon hittel, hogy használni akartam s tegye félre; de szenvedély nélkül, ha nézeteink különbözők.

Iram Sz.-Fejérvárott máj. 15-én 1868.

Boross Mihály.

Kérdés. Hogy hívják ezt a földet melyen lakunk?

Felelet. Magyarországnak. Ez a föld az, melyről monda a koszorús költő Vörösmarty Mihály, hogy „hazádnak rendületlenül légy híve oh magyar! mert áldjon, vagy verjen sors keze, itt élned s haldnod kell.”

K. Mind magyarok lakják-e ezt a földet?

F. Nem, hanem a magyarokon kívül lakják németek, tótok, horvátok, oláhok, szerbek, rusnyákok, oroszok s más nemzetiségek; de politikai tekintetben a magyarokkal együttvéve képezik a magyar nemzetet.

K. Mi a kötelességünk a nem-magyar nemzetiségűek iránt?

F. Kötelességünk a polgári jogokat velök megosztani; nemzetiségök s nyelvök iránt tisztelettel viseltetni; őket szeretni, beesülni, mert testvéreink, ugyanazon haza édes fiaai, melyé mi vagyunk s a törvény előtt magyar és más nemzetiség közt semmi különbség sem létezik.

K. Hogyan van felosztva Magyarország?

F. A szoros értelemben vett Magyarország 49 megyére és három kerületre; a Magyarországgal egyesített Erdély pedig megyékre, vidékekre és székekre. A megyék élén főispányok; a kerületek és vidékek élén főkapitányok; a székek élén pedig főkirálybírák állanak, a kik rangra nézve mind egyenlők a megyét, kerületet és széket illetőleg.

K. Mit kell érteni e név alatt „nép?”

F. Magyarország Összes lakosságát rang, osztály s vallás különbség nélkül a leggazdagabb földbirtokostól a legszegényebb napszámosig.

K. Helyesen cselekesznek-e azok, a kik politikai tekintetben úri-osztályra és köznépre osztják a népet?

F. Igen helytelenül cselekesznek, mert azok osztályokat és így választófalakat állítanak fel e nemzet tagjai közt, holott a választófalakat az 1848-ki demokratikus szellemű törvények lerombolták és az azokban kimondott nagy elvek alapján e hon minden fiát egyenlővé tették.

K. Mit kell érteni e szó alatt „demokratia?”

F. A tiszta valódi demokratia abban áll, hogy a nép szabadon választja tisztviselőit, befoly az országgyűlési képviselők választásába, a kikből választatik a felelős ministerium és így közvetve befoly az ország kormányzatába s a közügyek vezetésébe; abban áll, hogy a hon polgárai közt politikai tekintetben semmi különbség s mindenki igényt tarthat a legmagasabb hivatalra, ha ahhoz kellő műveltsége, tudománya s képzettsége van; abban áll, hogy e hon polgárai közül senki sincs kivéve a törvény, a közteherviselés alól, és senki polgártársai fölött kiváltsággal, vagy előjoggal nem dicsekedhetik, szóval áll a jogegyenlőségben.

K Miben áll a valódi szabadság ?

F. Abban, hogy a hon minden fia szóval és írásban— de a törvény korlátai közt — szabadon nyilváníthatja gondolatait, szóval, a szabadszólás és szabad sajtóban; abban, hogy a haza polgárai szabadon egye-

sülhetnek, társulatokat alakíthatnak anyagi és szellemi célok elérése, embertársaik boldogítása, az ipar, kereskedés és földművelés felvirágoztatása végett, szóval, a szabad egyesülési jogban; abban hogy minden honfi korlátlanul gyakorolhatja törvényadta polgári jogait, abban senki által sem gátoltathatik, szóval, a polgári jogok szabad gyakorlásában.

Egyébiránt a szabadság egyik legkitűnőbb fényoldala, hogy anyagi és szellemi téren minden polgárnak szabad tér van engedve, anyagi téren munkásság, ipar, kereskedés által akadály nélkül szerezhethet, gazdagulhat, szellemi téren pedig oda képezheti magát, hogy esze s tudománya után megélhet, hivatalba léphet, sőt a hivatalok legmagasabb polcára emelkedhetik.

K. Mit kell érteni az egyenlőség alatt ?

F. A törvény előtti egyenlőséget, mely áll az igazság egyforma kiszolgáltatásában; a közterheknek egyformán, de vagyon aránylagosan való viselésében s a polgári jogoknak egyenlő élvezete és gyakorlásában, szóval abban hogy e hon polgárai közt politikailag véve semmi különbség.

K. Az igazság apostolai-e azok, a kik vagyonbeli egyenlőséget hirdetnek ?

F. Az emberiségnek, jó rendnek, közbátorságnak s a tulajdonnak legnagyobb ellenségei az ily hamis próféták, mert szegények és gazdagok világ kezdete óta a föld bármelyik részében léteztek és létezni fognak, sőt ha a földkerekségén levő vagyont egy bizonyos napon egyenlően osztanák is fel a világ polgárai közt, a következő napokon megszűnnék az egyenlőség részint a családok szaporodása; részint egyesek

tékozlása s dologtalansága, vagy munkássága miatt; szóval a vagyonbeli egyenlőség hiú álom, melyben csak a munka nélkül élni szerető dologkerülők ringatják magukat.

K. Mi a kötelessége minden becsületes honpolgárnak az ily ámitók irányában ?

F. Megvetéssel fordulni el tőlük, nem hallgatni szépen hangzó; de hazug beszédöket, mert a valódi becsületes ember valamint örzi s védi a maga tulajdonát: úgy nem kívánja a másét s megelégszik azzal a mit szorgalma és becsületes két kézi munkája által szerzett, vagy örökölt.

K. Mit kell érteni a testvériség alatt ?

F. Vallási tekintetben azt, hogy minden e hazában létező vallásfelekezet egyenlő szabadsággal bírjon; egyik a másik fölött több jogot s szabadságot ne élvezzen, egyik vallásfelekezet a másik fölé emelkedni ne erőlködjék.

Társadalmi tekintetben pedig azt, hogy egymást mint egy haza polgárai szeressük, egyik a másik boldogulását, emelkedését ne irigyelje, sőt előmozdítani igyekezzék, a másé után ne áhítozzunk, egymás szerencsáját ne akadályozzuk stb.

K. Hányféle vallásfelekezet létezik Magyarországon?

F. Sokféle, mint, római katolikus, reformált, evangélikus, görög egyesült és nem egyesült, unitárius és zsidó vallás; de mind e vallásfelekezetek tagjai egyenlő polgári jogokkal és szabadságokkal bírnak s oda kell törekedni, hogy vallási tekintetben is egyenlő jogokkal bírjanak.

K. Mi a vallásfelekezetek egymás iránti kötelességük?

F. Az, hogy egyik a másik felekezet hitelveit tisztelje, mert a hit a meggyődés dolga lévén, azon uralkodni nem lehet; az, hogy egyik a másik isteni tiszteletét tiszteletben tartsa, abból gúnyt ne űzzön; az, hogy egyik felekezet a másikat szeresse, mert mindnyájan egy atyának fiai és egy örökség örökösei vagyunk.

K. Micsoda kormány alatt áll Magyarország népe ?

F. Független felelős kormány alatt, mely áll a magyar állam egyes ügyeit vezető ministerekből.

K. Mit tesz az, hogy a minister felelős ?

F. Azt teszi, hogy a ministerek feleletre vonathatnak.

a) Minden oly tettért, vagy rendeletért, mely az ország függetlenségét, az alkotmány biztosítékait, a fenálló törvények rendeletét, az egyéni törvényes szabadságot, vagy a tulajdon szentségét sérti s általuk hivatalos minőségökben követtetik el, vagy adatik ki.

b) A kezeikre bízott pénz s egyéb értékek elcsikasztásáért, vagy törvényellenes alkalmazásáért.

c) A törvények végrehajtásában, vagy a közcsend és bátorság fentartásában elkövetett mulasztásaikért, a menyiben ezek a törvény által rendelkezésükre bízott végrehajtási eszközökkel elháríthatok volnának.

K. Kikből áll a jelenlegi kormány ?

F. Gróf Andrássy Gyula elnök és honvédelmi; báró Venkheim Béla belügyi; báró Eötvös József valóság és közoktatási; Horváth Boldizsár igazságügyi;

gr. Mikó Imre közlekedési; Lónyai Menyhért pénzügy és Gorove István kereskedelmi ügyi, ugy gr. Festetics György ő Felsége személye körüli ministerekből.

K. Lehet-e bizodal munk ezen ministeriumhoz?

F. Lehet, mert tagjai egyes kipróbált hűségű, állhatatosságú s igazságú férfiak, a kik a politikai téren mindig a szabadelvűség zászlója alatt a nemzet alkotmányáért, a haza felvirágzásáért, s a jobbagység eltörlése és a közteherviselés elve mellett küzdöttek, sőt nagy részben az 1848-diki szabadságharcban is részt vettek s a miatt börtönt, vagy száműzetést szenvedtek.

K. Mi a köteleességünk ezen kormány iránt ?

Az, hogy míg a törvényesség terén áll; bizalmunkkal támogassuk, törvényes rendeleteit készséggel teljesítsük; a közhaza javára célzó intézkedései elé gátot ne vessünk s jó akaratáról s nemes törekvéséről tökéletes meggyőződéssel legyünk.

K. Fennállhat-e valamely kormány jövedelem nélkül?

F. Nem állhat fenn, mert valamint egyes háznak, egyes gazdaságnak vannak kiadásai: úgy oly nagy háztartásnak, mint a magyar állam, kellenek kiadásainak lenni, melyeket csak az ország jövedelmeiből fedezhet.

K. Mik az ország jövedelmei?

F. Az ország jövedelmei a közjavakból, fekvő jószágokból, kincstári jövedelmekből – mint, só, arany s ezüstbánya – végre és legfőképen az egyes honpolgárok által fizetett közadóból kerülnek ki.

K. Lehet-e hinni mohunk, a kik azzal ámitják a népet, hogy az adót el lehelne törülni?

F. Mint hazug ámitóknak s népbolondítóknak teljességgel nem lehet hitelt adni, mert adófizetés minden rendezett államban van s adófizetés nélkül az igazságszolgáltatás s közigazgatás, honvédelem, nevelés, ugy az ipar és kereskedelem emelésére szükséges költségek nem fedezhetők; ezek nélkül pedig fejtelenség áll be. a mikor sem személy, sem vagyonsbiztonság nincs s az erő és ököljog hatalma uralkodik.

K. Mi az oka, hogy a jelenlegi kormány a legjobb akarattal mellett sem szállíthatja le azonnal az adót ?

F. Az, hogy a 18 éves önkényű kormányzat annyi sebet ejtett a nemzet testén, hogy annak begyógyításához idő és költség kell; annyi kárt okozott, hogy azt pénzerő nélkül helyrehozni nem lehet; de józan észszel azt kell hinnünk ezen kormányról, hogy mi-helyt teheti, könnyíteni fog az adózó nép terhein, mert hiszen maguk a ministerek a haza vagyonos polgárai és így nekik is hordozniok kell az adóból vagyonsaránylag reájuk eső terhet.

K. Hányféle az adó ?

F. Kétféle: úgymint egyenes vagy közvetlen és közvetett. Egyenes a föld, jövedelem, ház és fejadó; közvetett pedig a dohány, bélyeg s fogyasztási adó.

K. Mely adókat visel a magyar ember legkevésbbé szívesen?

F. A dohánymonopóliumot, bélyegadót és a só magas árát.

K. Miért viseltetik ellenszenvvel ezen adónemek iránt?

F. Azért, mert a gyűlölt osztrák kormány hozta be a nélkül, hogy a magyar nemzetet megkérdezte s annak beleegyezését kikérte volna; de gyűlölt adónemek azért is, mert az ezekből bevett jövedelmet az idegen kormány külföldre vitte s a mellett még a földbirtokra is annyi adót vetett, a mennyit az alig birt.

K. Így lesz-e az a felelős magyar kormány alatt is?

F. Nem, mert a felelős kormány minden évben kiszámítja az ország szükségleteit, az ezek fedezésére megkívántató kiadásokat és minél többet vehet be a közvetett adókból, annál kevesebbet vet ki a földbirtokra. Az így kiszámított szükségleteket s azok fedezésére szükséges kiadásokat az országgyűlés elé terjeszti: és az általunk választott képviselők állapítják meg az évi adót: tehát nem a kormány önkénye, hanem az országgyűlés többsége határozza meg a költségvetést

K. Igazságtalanok-e a közvetett adók?

F. Sőt a legigazságosabbak, mert ezeket csak az viseli, a ki magát ezen adók alá önként aláveti, a mellett minél többet vehet be a kormány a közvetett adókból, annál kevesebb egyenes adót vet ki a földbirtokra.

K. Mit kell tartani a dohánygyedárússágról ?

F. Azt, hogy a mi az osztrák kormány alatt az országra nézve nyomasztó és elviselhetlen volt, az a magyar felelős kormány alatt áldást hozó lehet különösen a földművelő népre nézve. Példánakokáért, az

1860-1865. évekről felvett kimutatás szerint Magyarország összes földadója 18-24 millióig emelkedvén, oly terhes lőn, hogy azt már főlebb csigázni nem lehet. A dohányjövedék átalában véve évenként 13 millió forintot hoz be, sőt ha a dohánytermelés megindul, többet is jövedelmez. Már most ha ezen jövedelmi ágot az adók sorozatából egyszerre kitörülnék, a kincstár bevételén oly hézagot ütne, melyet máshunnan kellene pótolni, a hiányt pedig nem lehetne másunnan fedezni, mint a földbirtokra kivetendő adóval, a mit egy józan gondolkozású földműves sem kívánhat.

K. Örökös-e a dohány egyedárusság?

F. Nem, mert mihelyt a dohánymonopóliumból beszivárgó jövedelem helyett más jövedelemi forrást mutathat ki a kormány: az országgyűlésnek mindig jogában áll a monopóliumot megszüntetni; de míg ez nem lehet, békén kell túrni, mert a dohányból befolyó adó által kevesbedik a földadó.

Sőt hogy a dohányegyedárusság megszüntettesék, már is tárgyalások folytak e kérdés fölött; de mivel helyette még most más jövedelmi forrást nem tudtak feltalálni, kénytelenek voltak egyidőre meghagyni.

K. Mit tartsunk a bélyegadóról?

F. Azt, hogy egyike a legigazságosabb közvetett adóknak, mert bélyegadó létezik a világ minden alkotmányos országában; mert a bélyegadót csupán az fizeti, a ki perlekedik, ad, vesz, cserél, a kik pedig nem perlekednek s cserebélnek, azok mentesek a bélyegadótól, sőt a bélyegből beszivárgó néhány millió

forintnyi jövedelem által szinte kevesbedik a földbirtokra kivetendő adó.

Csupán azt lehet kívánni, hogy az öröködési százalék kevesbbitessék, a mi hogy meg fog történni, ahhoz is teljes reményünk lehet, mert már e kérdés fölött is tárgyalások tartattak a ministeriumban.

K. A közjót mozdítják- e elő a kik a bélyeg adó és dohánymonopolium ellen izgatnak a nép között?

F. Sut inkább az adózó földbirtokosok érdeke ellen izgatnak, mert ha a bélyeg és dohányadó eltörültetnék, a bélyeg és dohányból befolyt jövedelem hiányát a földbirtokra kivetendő adóval kellene pótolni, mi nagyon igazságtalan lenne, mert az ingyen perlekedők könnyebbsége miatt a földbirtok terhe szaporodnék.

K. Reménylhetjük-e hogy a só ára le fog szállítatni?

F. Igen is reménylhetjük, mert a magyar kormány már is lépéseket tett a só ára leszállítása iránt.

K. Mi a pragmatika sanctio?

F. Azon kapcsolat, mely egy részről a magyar korona országai, más részről Ő Felségének többi országai s tartományai között jogilag fennáll s az 1723: I., II., III. törvénycikkek által elfogadtatott. (Lásd a pragmatika sanctio bővebb leírását „A volt jobbágy-ság hármass könyve” című munkám 71, 72. lapján.)

K. Mi következik a pragmatika sanctióból ?

F. Miután ezen alaptörvény szerint azon országok és tartományok, melyek a megállapított öröklési rend szerint a felséges Habsburgházból mindkét ágon szár-

mázó közös uralkodó alatt állanak, feloszthatlanul és elváthatlanul együtt birtoklandók: e határozottan ki-mondott elv folytán a közös biztonság együttes erővel leendő védelme és fenntartása oly közös és viszonyos kötelezettség, mely egyenesen a pragmatika sanctióból származik.

K. A pragmatika sanctióból folyó közös és együttes védelemnek mik az eszközei?

F. Egyik eszköze a külügyek célszerű vezetése, E célszerű vezetés közösséget igényel azon külügyekre nézve, melyek az Ő Felsége uralkodása alatt álló összes országokat együtt illetik. Ennélfogva a birodalomnak a külföld irányában való képviseltetése közös-ügy. A közös védelemnek másik eszköze a hadsereg s az arra vonatkozó intézkedések, egy szóval a hadügy. Harmadik eszköze: a pénzügy; de csak annyiban, a mennyiben közösek lesznek azon költségek, a melyek a külügyek és hadügy célszerű vezetésére fordítandók.

K. Hogyan állapítatnak meg a közös és együttes védelemre megkívántató költségek az 1867-diki törvények szerint?

F. Kölcsönös alku által határoztatik meg azon arány, mely szerint a magyar korona országai a pragmatika sanctio folytán közöseknek elismert ügyek terheit és költségeit viselendik.

K. Az alku és megállapodás mi módon történik?

F. Oly módon történik, hogy egy részről a magyar korona országainak gyűlése, más részről Ő Felsége többi országainak gyűlése, mindenik a maga részéről, egy hasonló számú küldöttséget választ. E

két küldöttség az illető felelős ministeriumok befolyásával, részletes adatokkal támogatott javaslatot dolgoz ki az arányra nézve s e két küldöttség delegációnak neveztetik.

K. Az arányra nézve kidolgozott javaslat Örökös-e?

F. Az arányra nézve kötött egyezkedés csak határozott időre azaz 1868. évi jan. 1-ső napjától 1877. évi dec. 31-ig terjedő tíz évre állapított meg: annak elteltével ismét ugyanazon módon új egyezkedésnek leendő helye.

K. Hogyan neveztetik azon arány, melyben Magyarország a közösügyi költségek viseléséhez járul ?

F. Azon arány, mely szerint a pragmatika sanctio folytán az 1867. XII. törvénycikkben közösöknek ismert államügyek költségei a magyar korona országai és Ő Felsége többi országai által viselendők, kvótának vagy hányadnak neveztetik. Ezen hányad, vagy kvóta a XII. törvénycikk 19 és 20. szakaszaiban körülírt módon kölcsönös egyezmény útján a magyar korona országaira nézve 30, s Ő Felsége többi országaira nézve 70 százalékban állapított meg, vagy is minden 100 forintból Magyarország 30, a többi országok pedig 70 forintot fizetnek.

K. Az 1867-ki törvényhozás találmánya- e a közösügy ?

F. Nem, mert a közösügyek eszméje bennfoglaltatik a pragmatika sanctióban, melyben kimondatik a közös biztonság közös és együttes erővel való védelme és fenntartása. Ezen elvből indult ki az 1848-diki törvényhozás, mert az 1848-diki III-ik törvénycikk 13. §-a így szól: A ministerek egyike folyvást Ő Felségé-

nek személye körül lesz, s mindazon viszonyokba, melyek a hazát az örökös tartományokkal közösen érdeklik, befolyván, azokban az országot felelőség mellett képviseli. Ezek szerint alaptalan azon állítás, hogy az 1867-diki törvényhozás találmánya a közösügy, mert az bennfoglaltatik az 1848-diki szentesített törvényekben és az 1867-diki törvényhozás csak a közösügyek miképi kezelésének módját határozta s állapította meg.

K. Mi a kötelessége minden hazafinak az 1867-diki törvények iránt?

F. Az, a mi minden szentesített törvény iránt, hogy tudniillik, míg törvényes utón meg nem változtatnak, tisztelje, azok érvényesítéséhez segédkezet nyújtson, sőt azon esetre is, ha változtatni akarnánk, vagy kellene, óvakodva és addig ne kezdjünk a megváltoztatáshoz, míg helyettök jobbat, tökéletesebbet s célravezetőbbet nem gondoltunk ki, mert könnyen megeshetik, hogy elhamarkodás, vagy túlbuzgóság által könnyen romba döntjük az eddigi építményt.

K. Hogyan kell gondolkozni az államadósságról ?

F. Isten és a világ előtt kimondhatjuk, hogy minket ezen adósságból törvényesen egy fillér sem illet. Nem mi csináltuk azt, de sőt a kik csinálták, nagyobb részt a mi szabadságunk elnyomására, Magyarország leigázására, tetteink s szavaink után lesködő titkos kémkedés gazdagon fizetésére fordították; de egész őszinteséggel megvallhatjuk, hogy az örökös tartományok szegény népe sem csinálta, mert a szabadsáért 1848-ban az önkény uralma ellen velünk

együtt ők is fegyvert fogtak s velünk együtt ők is leigáztattak. Hanem csinálta a legfonákabb rendszer s a rász kormányzat, így tehát sem az igazsággal, sem a méltányossággal nem egyezne meg, hogy az államadósság egész terhe a Lajtántúli testvérnépekre súlyosodnak, a kik épen úgy nem okai annak, mint mi.

K. Hogyan gondolkozott a közösügyekről, különösen az államadósságról az 1848-diki országgyűlés?

F. Az 1848-diki országgyűlésnek október 8-ikán tartott ülésében Kossuth Lajos nagy hazánkfia a közösügyekről s államadósságról így nyilatkozott: „Felhívom a házat, mondja ki határozatilag, az ausztriai nép irányában a legszívesebb barátságot érezve, azt, hogy nemzet nemzet irányában a találkozó érdekeket Istennek örök igazsága szerint megnyugtatólag kiegyenlíteni kész. Mi szabad nép el fogjuk végezni mindazon érdekek kiegyenlítését, melyek köztünk fennforognak. Ez azon magyar nemzet képviselőinek nyilatkozata, s ezt hallja meg Isten és hallják meg Európa népei, azon magyar nemzet képviselőinek nyilatkozata, mely szavát nem szegte meg soha. Mi barátok, testvérek vagyunk, mi egymás közt kiegyenlítjük a dolgokat. Ez azt hiszem annyi mint az esküvés. Így tehát az 1848-ki törvényhozás hangulatával nem ellenkezett a közösügyek s államadósság elvállalásának eszméje, midőn annak legkitűnőbb vezére Kossuth Lajos ezen eszme mellett ily lelkesen nyilatkozott.

K. Az államadósságot illetőleg hogyan gondolkozott az 1867-diki országgyűlés?

F. Az államadósságot illetőleg ezt mondta ki az 1867-diki országgyűlés: „Magyarországot alkotnia-

nyos állásánál fogva, oly adósságok, melyek törvényszerű beleegyezése nélkül tétetnek, szoros jogilag nem terhelhetik. De kijelentette ezen országgyűlés, hogyha a valódi alkotmányosság hazánkban is, Ő Felsége többi országaiban is minélelőbb tetteleg életbe lép: kész azt a mit tennie szabad s a mit az ország önállása s alkotmányos jogainak sérelme nélkül tehet, a törvényszabta kötelesség mértékén túl is, méltányosság alapján, politikai tekintetből megtenni, hogy azon súlyos terhek alatt, a miket az önkényű rendszer eljárása összehalmozott, Ő Felsége többi országainak jóléte s azzal együtt Magyarországé is össze ne roskadjon s a lefolyt nehéz időknék káros következései elháríttassanak. E tekintetnél fogva tehát s egyedül ezen alapon kész az ország az államadósságok terhének egy részét elvállalni s az iránt előleges értekezés folytán Ő Felségének többi országaival is, mint szabad nemzet szabad nemzettel egyezkedésbe bocsátkozni.”

K. Melyek azon politikai tekintetek, melyeknél fogva az államadósság egy részét el kellett vállalnunk?

F. Egyik fontos politikai tekintet az, hogy az összes államadósság terhe alatt a lajtántúli népek özszeroskadtak volna, azt pedig nem szabad engednünk, mert politikai fennmaradásunk az övékével szorosan össze van kötve; másik fontosabb politikai tekintet az, hogy az államadósság nagyobb része külföldi bankároktól, idegen országi pénztőkékből van felvéve, már most, ha mi az államadósságból semmit sem vállalnánk el, Ausztria okvetlenül megbuknék s az idegen tőkések elvesztenék pénzüket, azzal pedig senki ne ámítsa magát és senkise hagyja magát elámítatni, hogy

az idegen hatalmak behunyt szemmel fogják nézni saját alattvalóik bukását és pénzveszteségét, és hogy nem fognának bennünket hatalommal is kényszeríteni alattvalóik kármentesítésére.

K. Kölcsönös egyezkedés útján hogyan állapotított meg azon arány, melyben Magyarország az államadóságok viseléséhez járul ?

F. Az egyezkedés úgy történt meg, hogy mi az államadóság kamatjából huszonkilenc millió s egy-százezer nyolcvannyolc forint évenként fizetendő adósági részt fogadtunk el. Nagy összeg; de el kellett fogadnunk, nem a szoros jogosság, hanem a méltányosság szempontjából, azon népek iránt, a kik velünk egy közös uralkodó alatt kölcsönös szövetségre léptek. Rajtuk még így is hetven milliónyi évenkénti teher maradt. Elvállaltuk a terhet szomszédi barátságos indulattal, mert azoknak a bukása a mienket, épen úgy mint egyik kereskedőházé a másikat, maga után rántotta volna.

K. Részt kell-e vennünk a jövőben csinálendő államadóságban?

F. Nem, mert az országgyűlés határozottan ki-mondta s ezt Ő Felsége szentesítette, hogy a valóságos alkotmányosság azon alapelvénél fogva, miszerint Magyarországot saját beleegyezése nélkül adósággal terhelni nem lehet, Magyarország jövődjére sem fog semmi oly államadóságot magára nézve kötelezőnek ismerni, melynek felvételéhez az országnak törvény-szerűen s határozottan kijelentett beleegyezése hozzá nem járult.

K. Mi történt valami igen nevezetes 1867. évi június 8-án pünkösöd második ünnepén?

F. Hazánk ősalkotmányát visszanyervén, annak megvédésére I. Ferenc József Ő Felsége Isten szabad ege alatt, zengzetes nyelvünk méltóságát emelő férfias hangon, magyarul hűségi esküt mondott s szent István koronájával Apostoli magyar királylyá koronáztatott.

K. Mivel koronázta meg az új Apostoli magyar király megkoronáztatását ?

F. Azzal, hogy kivétel nélkül általános kegyelmet hirdetett s ezáltal számkivetésben élő jeleseinknek megnyitotta a hazatérhetés útját és azok, kik e hont a kedves magyar hazát (melyen kívül nincsen számunkra hely) feltétlenül szeretik, haza térhettek. És most hőseink, a kik a mily rettenthetetlenek voltak a csatákban, épen oly erősek a tanácsban, ott villogtatják az észérő és bölcsesség fegyverét az országgyűlésen; – másodsor azzal, hogy az ország főrendei és képviselői által koronázási tiszteletdíjul ajánlott száz-ezer aranyat mind Ő Felsége, mind vele együtt megkoronázott felséges neje Erzsébet királynénk a rokkant honvédek s azok özvegyei s árvái felsegállítására ajánlékozták s ezen királyilag emberi tettök által, a tökéletes kibékülés olajágát nyújták a sokat zaklatott; de kiengesztelődött nemzetnek.

És most a fejedelmet a nemzettel s nemzetet fejedelmével a kölcsönös szeretet, tiszteletes bizalom láncza köti össze.

K. Micsoda fontos ügyek elintézését várhatjuk a jelen országgyűléstől ?

F. A honvédelmi rendszer felállítását, az urbériség maradványainak törvény útján való eltörlését s az igazságszolgáltatás rendezését, melyek az egész nemzetre nézve legégetőbb kérdések. És mint tudni lehet, mindezen kérdések tárgyalás alatt vannak s rövid időn a nemzet közmegelegedésére fognak megoldatni.

K. Igazuk van-e azoknak, a kik azt állítják, hogy az 1867-diki egyezkedés által semmit sem nyertünk?

F. Nincs igazuk, mert visszanyertük önkormányzatunkat s most e hon ismert fiaiból alakult felelős ministerium az alkotmány értelmében kormányoz és tartozik kormányozni, visszanyertük azt, hogy saját belügyeinket minden idegen beleszólás és befolyás nélkül saját országgyűlésünk, és hazai kormányunk intézi és így ez által biztosította magának a nemzet azon jogot, hogy a haza, úgy egyes polgárai jóllétét, mint szellemi és anyagi kifejlődését, és boldogulásának előmozdítását, a szükséghez képest legjobb belátása szerint vezetheti, és intézheti.